

MEMÒRIA HISTÒRICA I MINISTERI PASTORAL. MN. PERE JOAN PONS, VICARI PERPETU D'ALIÓ I PUIGPELAT (1595-1620)

Manuel M. Fuentes i Gasó

1. LA NECESSITAT DE FIXAR LA MEMÒRIA

Quan parlem de "la necessitat de fixar la memòria" que tenim els homes i les dones, és cert que no parlem pas d'una cosa estranya o inusual. Els antics van descobrir ben aviat la necessitat que hom tenia de poder fixar "allò que havia succeït". Per altra banda, també es van adonar que "les paraules se les emporta el vent, mentre que els papers menten barbes". Així ho reconeixia l'any 1583 Guerau III de Queralt, senyor de Catllar, en el pròleg del capbreu de les rendes catllarenques: "Per això, la sàvia discreció de la naturalesa humana, considerant que per la feblesa dels homes en la llunyania del temps, tot allò que ve darrere d'ells estava exposat al risc de l'oblit, trobà un testimoni i confià a l'escriptura pública, amb la finalitat que els actes dels pobles redactats en documents escrits, amb l'ajut de l'escriptura, es conservessin durant temps".¹

Aquesta afirmació no era únicament imprescindible quan es tractava de mantenir o reivindicar drets de propietat. Hom també convenia que "fixar la memòria" esdevenia també imprescindible quan es volia reivindicar la pròpia persona o vindicar la pròpia gestió.

Així doncs, hom acostuma a concloure que, generalment, en qualsevol societat només "escriuen" aquells o aquelles que detenen el poder polític, econòmic, social o ideològic. És a dir, aquells o aquelles que tenen alguna cosa per mantenir, augmentar o defensar.

I el "rastre" que deixen, que hom acostuma a anomenar "fonts històriques", malgrat el que podria semblar, no es troba pas exempt de determinats condicionaments. Així trobem

¹ "Ideo sagax humane nature discretio hominum labilitate pensata in diuturnitate temporis ea que inter pisos aguntur oblicionis defecto sujacerent et testimonium ad invenit et memoriam publice scripture commendavit ut actus gentium inscriptis redacti scripture ministeriolongenum servarentur".

que ens apareixen limitades pel seu origen. És a dir, generalment reflecteixen situacions de fet, ja creades, que poden acabar esdevenint l'únic testimoni d'un procés anterior, llarg i sovint complex. El que era punt d'arribada pot convertir-se en un únic punt de referència. En altres ocasions, el que resta és solament l'inici d'una qüestió o un breu esment sobre una situació de fet. En qualsevol cas podem topar-nos amb un esdeveniment o uns esdeveniments aïllats o deslligats de qualsevol procés. Pertoca a l'historiador descobrir la relació entre els esdeveniments, les seves diferències, les seves semblances i possibles causes i conseqüències.

Sovint la parcialitat de les "fonts històriques" va també acompanyada de notables llacunes documentals. El nombre de testimonis històrics sobre un fet de vegades és poc abundant. El pas del temps, la descurança d'aquells que l'havien de servir, l'acció d'agents altament agressius, com les guerres, el foc i les inclemències del temps, entre d'altres, han delmat considerablement la massa documental originalment existent. I, encara, si tenim en compte que gran part de la vida existencial dels homes i dones escapa sempre a la codificació documental, que la documentació conservada en moltes ocasions és minsa, ens sembla que és massa agosarat generalitzar amb lleugeresa. No podem pas fer suposicions fàcils i afirmacions lleugeres o gratuïtes i elevar a veritat universal allò que és particular. Quan ho fem ens deixam templar massa irresponsablement per les nostres empremtes ideològiques personals. Ens cal, per tant, distingir entre els graus de certesa històrica: el que és possible i el que no és possible, el que és cert i el que roman incert, i entre allò que pot establir-se com un fet històric i allò que continua essent una hipòtesi històrica.

Les anotacions personals són una manera de fixar la memòria. Ens volem fixar ara en un dels redactors d'aquestes anotacions personals. Ens referim a mossèn Pere Joan Pons.

2. LA FAMÍLIA PONS D'ALIÓ

Els Pons tenien casa a "la plasa senyalada sobra lo portal de Pons y Jover". Antoni Joan Pons i Magdalena, els fundadors de la nissaga, van tenir sis fills: Antoni Joan, l'hereu; Pere Joan, que fou clergue; Joan, que va ésser pagès; Francesc, que va fer de paraire a Valls; Eulàlia, casada amb el també paraire vallenc; Gabriel Figuerola, i Magdalena, maridada amb el vallenc Francesc Baset.

El pare, Antoni Joan Pons, va atorgar testament a Valls el 21 d'agost de 1592, davant de Mn. Jaume Minguella. Deixava com a hereu universal al seu fill gran, Antoni Joan. La seva mare, Magdalena, fa fer testament a Alió, on vivia, el 21 de setembre de 1607. En aquesta ocasió, el notari era el seu propi fill, Mn. Pere Joan Pons.² Com els altres fills, el clergue rebia també 30 lliures de llegat testamentari. Amb tot, la seva mare feia constar que: "al dit Pere Joan, fill meu prevere, a més de les 30 lliures, les caxas té en sa cambra ab tot lo que és dins, que ja les y doní com cantà misa nova". L'hereu universal va ésser

² AHAT-Alió. Man. Not. (1594-1629), s/n, C. 7., núm. 28. Testament. Alió. 21 de setembre de 1607. Cf. Ídem. Man. Not. (1606-1612), 50v-51v. C. 7, núm. 25.

el seu nét Antoni Joan Pons i Duch.

La posició socioeconòmica de la família Pons a Alió era notable. Així ho demostra una important activitat econòmica que reflecteixen els manuals notariais de la notaria parroquial que registrava Mn. Pere Joan Pons.

El fill gran, Antoni Joan Pons, va contraure matrimoni amb Magdalena Duch, de Guimerà. El 1595, el seu pare, Magí Duch, li va prometre 200 lliures en els capítols matrimonials.³ Per altra banda, la posició econòmica del primogènit es veia ajudada per la seva posició social. Antoni Joan Pons era familiar del Sant Ofici. Aquestes relacions privilegiades amb l'autoritat religiosa comportaven una doble reacció: la por i el servilisme d'aquells que temien la Inquisició i la desconfiança d'aquells que rebutjaven o envejaven aquell poder. Així ho palesa un dels actes d'un manual notarial:

Vuy a 26 de juny 1595. Comparegué en Toni Joan Pons, familiar del Sant Ofici, etc. devant de Joan Sendrós, balle de Alió, trobant-lo en la carnisaria de dit loch a ont acostuma dit balla tenir cort personalment, al qual dit Pons li a dit y request li consentís una empara ab garbas de Pau Fàbregas, de dit lloch, per sets deutes deu dit Fàbregas a dit Pons. Y dit balla ha feta resposta a dit Pons que no li vol fer justícia per sò que no és de son foro, sino que li-n fassa son superior que el no li-n vol fer . Y dit Pons a requerit a mi notari que llevàs acta della mia demanda y della desposta de dit balla.⁴

El 20 de setembre de 1596, Francesc Pons, el germà paraire de llana que vivia a Valls, va signar capítols matrimonials amb Margarida Feliu, de Cabra.⁵ El trobem habitualment com a venedor de blat, ordi i civada de llavor de molts veïns d'Alió i els pobles del voltant. Aquesta mateixa activitat econòmica la va exercir, també, mentre va viure, la seva mare Magdalena. Encara que aquesta, en determinades ocasions, també va traficar amb mules, cavalls i bous.

Finalment, Joan Pons, que era pagès, també va gaudir d'una bona posició. Així, per exemple, el 9 de març de 1596, els jurats d'Alió, Antoni Domingo i Gabriel Casals, li arrendaven per un any la fleca, la taverna i l'hostal de la vila pel preu de 3 lliures.⁶ I també, el 2 de febrer de 1597, els jurats, Magí Guasch, Nadal Fàbregas i Pere Plana, renovaven el mateix arrendament a ell i a la seva mare, Magdalena, pel preu de 4 lliures.⁷

³ AHAT-Alió. Ibídem, 86r-87r. Àpoca. Alió, 12 de desembre de 1595.

⁴ AHAT-Alió. Man. Not. (1594-1597), 36v-37r. C. 6., núm. 23. Acta. Alió, 2 de juny de 1595.

⁵ AHAT-Alió. Man. Not. (1594-1629), 73r-77v. C. 7., núm. 28. Cabra del Camp, 20 de setembre de 1596.

⁶ AHAT-Alió. Man. Not. (1594-1597), 74v. C. 6., núm. 23. Arrendament de la fleca, taverna i hostal. Alió, 9 de març de 1596. Ibídem, 75r. Àpoca.

⁷ AHAT-Alió. Ibídem, 119r-119v. Arrendament de la fleca, taverna i hostal. Alió, 2 de febrer de 1597.

3. MN. PERE JOAN PONS, VICARI PERPETU D'ALIÓ I PUIGPELAT

El 5 de maig de 1594, moria Mn. Bernat Oliva, vicari perpetu d'Alió i de Puigpelat.⁸ El 8 de juny, Mn. Pere Joan Pons era nomenat ecònom de les esmentades esglésies.⁹ El dia 12 del mateix any, començava a exercir com a notari de la parròquia. Amb el nou ministeri pastoral, Mn. Pons havia esdevingut també beneficiat del benefici de la Verge Maria fundat per Mn. Guillem Pellicer, rector de Querol i fill del mateix poble. Aquest benefici va ésser unit a la vicaria perpètua d'Alió el 14 de març de 1383, amb la intenció de dotar-la econòmicament d'una forma suficient. I, finalment, també cal dir que gaudia d'un altre benefici que, sota la mateixa advocació que l'anterior, hom havia fundat a l'església parroquial de Sant Joan Baptista de Valls.

La posició econòmica i social que ocupava la família Pons va permetre al seu fill clergue, Mn. Pere Joan, ésser generós fins al punt de restar en la memòria de la seva comunitat parroquial com un autèntic benefactor. Va fundar una almoina per a pobres.

El 10 de gener de 1615, Mn. Pons va fundar, per a després de la seva mort, una almoina destinada al sosteniment dels pobres d'Alió i de Puigpelat. Dotava la nova fundació amb un censal mort de 100 lliures de preu i una pensió anual de 5 lliures. El fundador especificava quines persones podrien beneficiar-se finalment de la seva generositat: "A tots los pobres malalts y impeditos y que no poran treballar per indispositió corporal qualsevol que si habitants emperò actualment en los llochs de Alió Puigalat y no altrament". Conscient que tard o d'hora Puigpelat acabaria separant-se eclesiàsticament d'Alió, limitava la participació dels pobres de Puigpelat en l'almoina mentre la seva església fos sufragània de la parròquia d'Alió. Mn. Pere Joan Pons insistia novament en els destinataris de la seva obra:

Ítem, man y vull que la distributió de la dita almoyna se fassa a pobres, malalts, vells y mininos, que no poden guanyar la vida per reó de la indispositió y poca edad y los vells per masa edad per altres qualsevol impediments que al procurador, administrador, distribuidor, aplegador y governador li apareixerà posant-li a Déu sempre la subventió de la nesesitat devant los uls com ho diu lo Sperit Sant per lo Rey David: Beati qui intelligit super egenum et pauperum quam in die malo liberavit eumm Dominus.¹⁰

Com a administradors va nomenar els jurats d'Alió i Puigpelat.

El 20 de maig de 1615, va fundar també una almoina per maridar donzelles i casar fadrins de la seva família. Mn. Pere Joan Pons tenia una especial preocupació per la seva família. Establia d'una forma detallada la línia d'accés dels seus parents a l'almoina. Una genealogia que es fonamentava en l'existència certa i segura d'una casa pairal i d'una poderosa soca familiar. Així, assenyalava:

⁸ AHAT-Alió. Ibídem, 1r. C. 6, núm. 23. Òbit. Alió, 5 de maig de 1594.

⁹ AHAT-Vicariat Eclesiàstic. Reg. Negot. (1593-1596), 409r. C. 12, núm. 33e. Nomenament. Tarragona, 8 de juny de 1594.

¹⁰ AHAT-Alió. Man. Not. (1594-1629), 139v-140v. C.7, núm. 28. Fundació de l'almoina dels pobres. Alió, 10 de gener de 1615.

Primerament y sempre primera y preferida a todas las altres la casa de Antoni Joan Pons, mon avi, pare, jermà, nebot y renebot successive tots de est nom, situada dins Alió al cap de la plassa, la part de a sol ponent, ab les armes, o [senyal de Pons y Jover], sobre del portal. Ítem, segonament y en segon lloch, la casa de Fransesc Pons, mon jermà, situada dins Valls en lo carrer dit de la Figuereta, alias d'en Pere March, y ara de Sant Pere. Ítem, terseirament y en terser lloch, la casa de Joan Pons, mon jermà, situada dins del lloch de Alió, junta lo portal demunt, alias lo portal de la capella de Sant Bartomeu, patró nostre, [que va de la plasa carrer a munt].¹¹ [perquè lo dit Joan és mort sens fills, man y vull que la casa de Pere Joan Pons, mon Nevot estiga en son lloch en tot y per tot com a aquella mateas y en 3 lloch].¹² Ítem, la quarta y en lo quart lloch la casa de Gabriel Figuarolla, de la villa de Valls, mon cunyat, marit de Eulàlia Pons, jermana mia, situada dins Valls, en lo carrer dit de Villafranca, alias de Sant Magí, proa lo forn d'en Martorell, allà altra part del carrer, a la part de sol ixent. Finalment, en lo quint lloch y últim, ara no avent-ni més, que si més ni aurà estarà en son quint lloch, y contar sea més avant la casa de Fransech Baset, de la villa de Valls, mon cunyat, marit de Magdalena Pons, iermana mia, situada dins Valls al cap del carrer maior y cap del carrer de Villafranca. Les quals 10 lliures de renda annual vull que prengan y reben tots los fills y filles de les ditas sinch casas sobre nomenadas en primeras, segonas y terseras núptias, y no més, ni en altre temps. Ab esta orde comensant los fills, o filles, de la primera casa y en primer lloch nomenada, y a todas las demás preferida y privilegiada com casa payral y a soca del arbre, la qual vull que per sempre ho sia que les altres son branques y esta és soca reben les ditas 10 lliuras. Y de aquellas a ses lliberas voluntats ordenen com a cosas pròpias en lo dia de la celebratió del sant matrimoni per verba de present en fas de Santa Mare Iglesias.

La concessió comportava una càrrega de tipus religiós:

Ítem, man y vull que l'ome, o la dona, de les sinch casas sobre ditas, y la doncella, o ponsella, natural de Alió, lo qui, o la que rebrà presió per altre ditas deu lliures de almoyna y caritat age y sia obligada, o obligat, sots pena de satisfactió y prohibitió de la dita almoyna, que tot aquel any que rebrà ditas 10 lliuras de almoyna age de dir cada semmana los dias que voldrà tres rosaris de Nostra Senyora del Roser, que tots tres són cent y sinquanta ave marias y quinse pater postres per l'ànima del fundador de dita almoyna, y axò tot l'any que rebrà, o aurà rebut, dita almoyna.¹³

El 3 de juny de 1615 va fundar, per a després del seu òbit, una almoina per a estudiants. Per tal de finançar aquesta nova fundació deixava un censal mort de 30 lliures de preu i 30 sous de pensió anual. Mn. Pons especificava una vegada més a qui destinava la seva donació:

A tots los fills l·legítims y naturals de les sinch casas, o, més, o, manco que jo nomenare, assignaré y asenyalaré en avall estudiants y per a estudiar tant solament y no per altra effecte usufructuar y los fruits seus fassen durant lo temps jo assignaré y asenyalaré com a cosas pròpias.

Establia també el procediment que s'havia de seguir a l'hora d'escollir l'estudiant beneficiari de la beca:

Man y vull se aplegan y aiuntan tots los hereus de les ditas sinch cases y lo auditor de les causes pies de la villa de Valls, juntament ab els y tots junts allegiran lo student més abte per a entrar en

¹¹ Fragment ratllat.

¹² Fragment afegit interlinealment.

¹³ AHAT-Alió. Man. Not. (1594-1629), 149r-152v. C. 7, núm. 28. "Fundació de l'almoina per a donselles maridad". Alió, 20 de maig de 1615.

la dita almoyna. La qual electió sia feta ab lo modo següent, sò és, que lo dit auditor prengua de jurament ab tots los sobre dits hereus, y pres lo jurament los interroga que justas sas conciençias allegescan lo student que ls aprrà més convenient y abte per entrar en la dita almoyna mirant molt a la pobresa de llurs pares y virtud de tots.¹⁴

Mn. Pere Joan Pons va fer també algunes fundacions de tipus pietós en sufragi de la seva ànima. Dotava la nova fundació amb un censal de 82 lliures de preu i 82 sous de pensió. L'u de gener de 1620 fundava la celebració de maitines, vespres i completes els dies de festa.¹⁵

El 23 de febrer de 1620, fundava per a després de la seva mort, "2 antorxes". Llegava dos censals morts, de 25 i 22 lliures de preu i 22 i 25 sous de pensió respectivament. A canvi dels diners el vicari perpetu d'Alió restava obligat a:

[...] comprar-ne cera groga en lo temps de més cómodo de l'any a la sua bona discretió y fer-ne dos antorxes, la una per a la iglesia de Alió y l'altra per a la iglesia de Puigalat. Las quals agen de cremar de quant dirà lo sacerdot Sanctus fins al sumir lo Cos y Sanch de Cristo. Los dias, emperò, que n.no cremaran altres en la iglesia, acceptat 8 dies, sò és, dia de Nadal, Pascua, Sincogema, Corpus, Nostra Senyora de agost, Sant Bartomeu, Tots Sants, y la festa de la Inmaculada Concepció de Maria Santíssima. Y que ditas antojos no pugan axir de la iglesia per niguna festa sino per la del Corpus, y quant aportaran lo Santíssim Sagrament als malalts, acceptat que no pugan axir del lloch si lo Santíssim Sagrament va fora del lloch.¹⁶

El 12 de desembre de 1610 tornava a fer una fundació. En aquesta ocasió es tractava de dues misses i una absolta tots els diumenges de l'any. Els dotava amb quatre censals morts de 31 lliures i 10 sous de preu i 32 sous i 6 diners de pensió anual.¹⁷

Finalment, el 4 de juliol de 1624, fundava una almoina de pa cuit. Finançava aquesta última fundació fent beneficiari al seu nebot, Pere Joan Pons, pagès d'Alió, amb un censal mort de 80 lliures de preu i 80 sous de pensió. Tanmateix, l'imposava les condicions següents:

[...] que lo dit Pere sia obligat, y los seus successors perpètuament y per a sempre, cada an,y una vegada lo dia del Diious Sant, dar per amor de Déu, en paga y satisfacció de les culpas dels morts y vius, y en refrigeris de les ànimes dels defunts de nostre llinatge una cortera de blat, mesura de Valls, ab pa cuit y ab pans, conforme las quernas que farà lo flaquer de Alió, o de Valls, sò és, que lo Diious Sant, en comensar de tocar a la missa aportarà lo dit mon nebot y los seus successors lo dit pa cuit ab pans com quernes, com és dit, y no ab coquetas, a la porta de la iglesia de Alió, y comensarà de dar a tots los qui seran dins la iglesia en aquel punt comensant al senyor Rector, al qual daran dos pans, y después a tots los altres, xichs y grans, un pa a cada hu. Y rebut que auran los de dins de la iglesia daran als altres, axí com entraran en la dita iglesia fins al punt que entrarà lo Santíssim Sagrament en lo monument. Y al matex punt cessarà la caritat per quant és ma voluntad dar dita caritat tant solament als qui asistirán a posar Nostre

¹⁴ AHAT-Alió. Ibídem, 153r-156r. Almoina per a estudiants. Alió, 3 de juny de 1615.

¹⁵ AHAT-Alió. Ibídem, 174r-175r. Fundació d'hores canòniques. Alió, 1 de gener de 1620.

¹⁶ AHAT-Alió. Man. Not. (1612-1622), 141r-142r. C. 7, núm. 26. Fundació de dos antorxes. Alió, 23 de febrer de 1620.

¹⁷ AHAT-Alió. Man. Not. (1594-1629), 177r- C. 7, núm. 28. Fundació de dues misses i una absolta. Alió, 12 de desembre de 1610.

Senyor en lo monument y no a ningú altre. Y lo pa que restarà a da que'l punt sia del dit Pere y dels seus a ses voluntats".¹⁸

El 21 de maig de 1606, Mn. Pere Joan Pons va atorgar testament. Nomenava marmessors de la seva ànima els seus germans Francesc i Joan Pons, els seus cunyats Francesc Bacet i Gabriel Figuerola i el seu nebot, Antoni Joan Pons. Disposava la seva sepultura a l'església parroquial d'Alió:

[...] in medio ecclesia dicti loci de Alió ubi fuit sepultatum venerabilem Gasparem Llorens, olim vicario perpetuo dicti loci, si és, per lo andador entre los banchs devés lo Roser y Sant Sabastià junta lo graso primer de l'altar maior entrant en la iglesia. Y man sia sepultat com a eclesiàstich y prelat de esta iglesia, sò és, ab camí, maniple, estolla y casulla delles vellas que són en la iglesia, que estan prohibidas dir-si misi per mon senyor il·lustríssim don Joan Tarés, Arquebisbe de Tarragona. Que en la caxa dels vestiments ni-a dos que jo ne feta una de blanca y vermella per aquella de mos dines y lo camís pandran un dels més aldanas y que se paga tot lo que valdrà per mos marmessors. Y sia portat lo meu cos ab la cara descuberta y revestit com si anvia de anar a dir missa de casa a la iglesia della iglesia fins alla capella de Sant Bartomeu ab professó y portat per eclesiàstichs, frares o capellans, als quals sia donat 6 sous de caritat a cada hu.¹⁹

Mn. Pere Joan Pons va atorgar encara altres testaments. Un el va fer a la notaria de Valls el 14 d'abril de 1617. Un altre (que no hem pogut localitzar) a la rectoria de Vallmoll. I el darrer, que hem pogut documentar el 22 d'agost de 1631, quan ja era a Valls com a beneficiat.

En aquest últim testament, Mn. Pons canviava la ubicació del lloc del seu enterrament. Es decidia finalment per la capella del Sant Crist que ell mateix havia fet bastir. Ho exposava d'aquesta manera:

Ítem, allegech la sapultura al meu cos feadora dins de la iglesia de dit lloch de Alió en lo vas, o carner, de la capella del Sant Crucifici, la qual jo he fabricada, y lo carner, com a mermessor del quondam Ráphael Joan Pons, mn jermà, y de la qual iglesia jo so estat curat 25 anys, o més.²⁰

4. MEMÒRIA VERSUS DEFENSA PERSONAL?

Sovint, les anotacions que trobem a manuals notariais, llibres sacramentals, racionals de la renda o dietaris tenen una clara finalitat de vindicació o defensa personal. En el cas que ens ocupa, ens referim a una nota sobre la irrupció de bandolers a l'església parroquial d'Alió.²¹

El relat és molt interessant a nivell narratiu. Mn. Pere Joan Pons explica d'una manera molt viva allò que li va succeir. El text fa notar la força i la capacitat d'exercir la violència per part dels bandolers, Palmerota, de Cervera, i Pere Tarés, de Cabra del Camp, conegut amb el renom de la Seba. També incideix en la resistència oferta pel vicari perpetu

¹⁸ AHAT-Alió. Ibídem, 179v-180r. Fundació de pa cuit. Alió, 4 de juliol de 1624.

¹⁹ AHAT-Alió. Man. Not. (1600-1606), 250v-253v. C. 7, núm. 24. Testament. Alió, 21 de maig de 1606.

²⁰ AHAT-Vilabella. Man. Not. (1622-1632), 168r-169v. C. 14, núm. 82. Testament. Alió, 22 d'agost de 1631.

²¹ Cf. Ap. doc. núm. 3.

d'Alió davant la resposta violenta dels seus agressors. Una brutalitat que acaba fent-se del tot palesa amb l'agressió a una de les noies que intentava desesperadament ajudar-lo. Finalment, Mn. Pere Joan Pons és segrestat durant catorze dies.

Tanmateix, allò que més ens crida l'atenció són els comentaris que fa el mateix Mn. Pons. Per una banda, la descripció detallada dels fets té una intencionalitat ben definida: es vol denunciar-los, i alhora, deixar constància dels patiments del "pastor y pare spiritual" d'Alió.

Una segona qüestió és la finalitat de la violència. Es tracta de segrestar el vicari perpetu d'Alió per tal d'obtenir un bon rescat econòmic a canvi del seu alliberament. Mn. Pons va haver de pagar 400 lliures barceloneses, que de moment es van obtenir del monestir de Sant Francesc de Paula de Valls. Aquests actes de violència i de segrest, considerats com una fórmula relativament fàcil d'obtenir diners, són de gran actualitat a moltes parts del planeta.

Amb tot, considerem que el més interessant, allò que realment ens permet d'interpretar el relat com un text escrit en defensa pròpia, és la valoració que Mn. Pere Joan Pons fa de l'actitud dels seus feligresos. Un dels agressors era un veí del mateix poble, Toni Corp. Fou aquest qui, juntament amb el cap de quadrilla, Palmerota, el va treure de l'església. Per altra banda, el vicari perpetu va notar que "ningun home del poble feu ningun adiutori ni resistència. Y eran sos amichs. Y així no-y avia por en les dones se conegué". Aquest comentari sembla implicar la desconfiança de Mn. Pons davant els seus feligresos. Els alionencs no van fer tot el que podien fer per evitar que caigués en mans dels seus captors.

Arribats a aquest punt, potser hauríem de preguntar-nos el perquè d'aquesta actitud. No sabem què pensava realment Mn. Pere Joan Pons. Ara bé, la posició socioeconòmica de la família Pons ben segur que generava moltes enveges. El clergue, sense cap mena de dubte, es considerava una persona generosa. De fet ho va demostrar amb els llegats testamentaris que va deixar. Tanmateix, no sembla pas que aquesta fos l'apreciació de molts dels seus veïns i feligresos.

5. L'ESCRITURA, GUARDIANA FIDEL D'UNA BONA GESTIÓ?

No és pas un fet estrany que hom deixi constància de la pròpia gestió quan dirigeix una institució. Tanmateix, en determinades ocasions, com en la que ara ens ocupa, hom va més enllà d'una simple anotació d'ingressos i de despeses.

Mn. Pere Joan Pons va deixar constància de les millores que va introduir a les esglésies d'Alió i de Puigpelat durant el seu ministeri pastoral en aquelles parròquies. Ho va anar anotant tot d'una manera pacient i amb la intenció que adquirís una pàtina de realitat històrica transcendent. Les seves anotacions es desgraden al llarg de tota la seva actuació pastoral (1595-1620).

Les anotacions comprenen l'adquisició d'ornaments—tàlem, estendards de les confraries del Sant Nom de Jesús, de la Mare de Déu del Roser i de la Passió de Nostre Senyor Jesucrist, tovallola, capa, penons, tabal, casulla, cobre calcer, pal·lis, alba o camís—; imat-

ges —Jesuset, Mare de Déu del Roser, sant Bartomeu, Sant Crist —; objectes preciosos de culte —vera creu, creu, caixetes per batejar, custòdia, encensers, reliquiari— i objectes diversos —caldereta per a l'aspersió, tabernacle per a la Mare de Déu, missal, sacra.²²

Una atenció especial mereixen les obres practicades al temple. El 18 de gener de 1616, els jurats d'Alió Antoni Joan Pons, Lluís Farrer i Pere Plana, moguts per Mn. Pere Joan Pons, van aplegar consell general per determinar la construcció d'una nova capella dedicada al Sant Crist.²³ Val la pena que ens fixem en el fet que el jurat en cap de la vila, Antoni Joan Pons, era nebot del vicari perpetu d'Alió. El mestre de cases fou Pere Porta, anomenat el Gras, de Bràfim. Les obres van acabar l'any 1620.

El costum d'anotar els esdeveniments importants fou continuat per Mn. Pau Alonso (1642-1679). L'any 1649 es va bastir una capella dedicada a sant Sebastià. Els mestres de cases foren els vallencs Pere Baldrich i Pau Fons. L'obra es va finançar amb 40 lliures procedents dels diners de l'església. Els habitants del poble hi van col·laborar fent de manobres, mentre que els de "mà grossa" es van fer càrrec de tenir a dispesa als mestres d'obres.

L'any 1652, per tal d'agrair la protecció del cel davant l'epidèmia de pesta, van determinar la construcció d'un retaule dedicat a sant Sebastià, sant Roc i sant Francesc. Els escultors van ésser Pere Joan Marian i Jacint Masià, de Santa Coloma de Queralt. Les 200 lliures que va costar les van pagar amb els donatius dels devots.

6. LA MEMÒRIA, FOSSILITZADORA O GENERADORA DE CONSCIÈNCIA COL·LECTIVA?

Diuen que allò que avui és clàssic, un dia va ésser contemporani. Altrament dit, totes les tradicions tenen un origen. I darrere de tot sempre hi ha una voluntat conscient o inconscient d'interpretar la realitat.

En aquesta ocasió, ens referim a unes anotacions fetes per Mn. Pau Alonso els anys 1642 i 1678, respectivament. Les primeres es referien al patronatge concedit pels pobles d'Alió i Puigpelat a sant Isidre. Es tractava d'un sant protector dels pagesos i de l'agricultura i que a poc a poc havia anat substituïnt sant Galderic, sant Abdó i sant Senén.

La segona anotació es refereix a un desastre natural ocorregut a Puigpelat. La caiguda d'un llamp molt potent dins l'església de Puigpelat i en una casa del poble. L'aparell elèctric va causar danys materials al temple i danys personals lleus a dues dones. La interpretació del rector va ésser clara: un miracle, i la fonamentava en dues consideracions. En primer lloc, malgrat que el llamp havia afectat el sagrari, la reserva eucarística en va sortir intacta. En segon lloc, malgrat que dues persones van prendre mal, les conseqüències havien estat millors del que hom podia esperar.

²² Ap. doc. núm. 1.

²³ Ap. doc. núm. 4.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1. Anotacions diverses sobre adquisicions d'ornaments, celebració de festes i obres efectuades a l'església parroquial de Sant Bartomeu d'Alió i a l'església de l'Assumpció de Maria de Puigpelat (1595-1685).

AHAT-Alió. Llibre de la sagristia (1594-1694), 1r-14v. C. 6, núm. 14.

Vuy 26 de maig 1595

Tallam:

Se feu en la iglésia de Alió un tallam, o, sobre cel, per a portar sobra del Santíssim Sagrament quant se va a combregar algun malalt, o, quant se fa la profesó de Corpus y se pose Nostre Senyor en lo moniment. Lo qual és de tallilla verda y blanca, etc.

Més, delles sobras de dita tallilla y tallam se feu un cobre calsa ab una flocadura vermella y blanca allaredor, etc.

Més, se feu delles ditas sobres un papalló alla custòdia del Santíssim Sagrament, gornit de flocadura vermella y blanca, etc.

Tot lo sobre dit se feu instant mossèn Pere Joan Pons, vicari perpètuu de dita iglésia y natural de dit lloch de Alió.

Y pagat fonch tot lo sobre dit per mans del sobre dit Pons, en dit nom, y bestret tot de sa bossa, acceptat sinquanta reals, dich 5 lliures. (1r), que lo dit Pons tenia en son poder della obbra della iglésia de Alió. Les quals 5 lliures avia paguadas Joan Oliva, de Conesa, jermà y hereu del quondam mossèn Bernat Oliva, vicari perpètuu que era de dita iglésia. Y asò per effecta y causa de enterrar lo cos de dit mossèn Bernat Oliva dins la iglésia de dit lloch, devant Nostra Senyora del Roser. Lo qual Oliva se era dextat en son testament alla iglésia de Conesa, y los seus no las volgueren aportar per lo que a els los aparà, que y axí paga son hereu sobre dit les ditas 5 lliures, etc.

Tot lo demás fins a sed lliures nou sous y sed dines, dich 7 lliures 9 sous 7, ha bastret dit Pons, unes cosas y altres de dines propis. Y de tot lo sobre dit fa fe en sa consiència.

És tot 7 lliures 9 sous 7 dines.

Després.

Jeshús:

Vuy dit dia, mes y any se portà un Jesuset de statura de més de un pallm per obs della confraria del Santíssim Nom de Jesús della iglésia de Alió. (1v) Tanbé a instància de dit Pons, y bastret tot lo que costà de dines propis.

La qual pesa, ultra de algunas caritats fetas per alguns devots, costa una lliure y un sou y deu dines, dich 1 lliura 10. Y de tot lo sobre dit fa fe lo sobre dit Pons en sa consiència, etc. 1 lliura 1 sou 10.

Després.

Maria:

Vuy dia, mes y any dit, Mateu Belver y Bernat Albinyana, dit Pons, y Toni Parts [sic], jurats l'any present de dit lloch portaran una figura de Nostra Senyora del Roser per obs della confraria de Nostra Senyora fundada en dita iglésia.

Costà dines comptans trenta nou reals, dich 3 lliures 18 sous, totas del basí de Nostra Senyora del Roser y de l'altra basí portat per los sacristans de dita iglésia, en presència dels sobre dits Pons y jurats.

Y fonch paguada a Roca, hostaller de Valls, lo qual estava en l'ostal de mossèn Montegut de Valls.

Y és de estatura de dos pans, poch més o manco.

Y de tot lo sobre dit fa fe lo sobre dit Pons ésser axí, etc.

3 lliures 18 sous (2r).

Aprés.

Vera Creu:

Vuy a 19 de agost 1595 en presència de dit Pons, Mateu Belver e Bernat Albinyana y Tonit Prats, tots junts an tret del basí de Nostra Senyora de dita iglésia trese lliures dosa sous, dich 13 lliures 12 sous, per a fi y effecte de fer una Vera Creu per obs de dita iglésia. Que és lo preu de sese onsas de plata, a reó de 17 sous la onsa, val las ditas 13 lliures 12 sous.

Y fonch lliurada dita cantitat a Mateu Sitges, argenter y ciutadà de Tarragona, per dita Vera Creu, etc.

Més, li fonch lliurat a dit Sitges la Vera Creu vella de dita iglésia, la qual a pesat quatra onsas, manco dos argensos. Tot liurat a dit Sitges per mans de dit Pons, etc.

Té lo crusero a modo de muralla ab tres flos a cada cap y ab quatra sarafins alreudor del Lignum ab un cretal ovat devant del Lignum Crusis, etc.

Y més, li fonch promès de mans a dit Sitges per fer dita Vera Creu sinch lliures deu sous, dich 5 lliures 10 sous, per dit Pons y Belver, etc.

Y tot lo sobre dit ses fet per determinació de tot lo consell (2v) de dit lloch de Alió, etc.

Més, fonch tret del dit basí de dita iglésia per adeurar dita Vera Creu sis lliures, dic 6 lliures.

Y, per quant lo argenter digué que, per a deurar no hera bo sinó los doblons de dos caras, fonch forsat aver-ne de sercar tres, que costaran nou lliures, dich 9 lliures, que és a reó de trenta reals per dobló. Y axí anrà de or en dita Vera Creu 9 lliures.

Més, costà de mans dita creu blanca sinch lliures y mija, dich 5 lliures 10 sous.

Més, fonch donat de strenas als fadrins de dit argenter quatra reals, dich 8 sous.

Més, un cristal fi devant lo Llicnum Crusis ovat dos reals, dich 4 sous.

Més, per 4 onsas y tres argensos de plata que pesa la Vera Creu fins a 24 onsas y un argens, que valen a reó de 17 sous la onsa, y lo argens un sou. Suman tres lliures la deu sous, dich 3 lliures 10 sous.

Pesa dita Vera Creu 24 onsas y un argent. Lo crusero 7 onsas y 7 argensos. Pesa lo peu 16 onsas y 10 argensos.

Més, un real per a fer adobar un alla de àngel della custòdia, e tc.

Summa tot a bon comta 37 lliures 14 sous. (3r).

Standrat Jeshús:

Vuy a 11 de fabré 1596, mossèn Pere Joan Pons, rector de dit lloch de Alió y natural de dit lloch, juntament ab los confreres della confraria del Santíssim Nom de Jesús fundada en dita iglésia de dit lloch de Alió, y essent procurados de dita confraria los stranges, an fet fer un standrat per a dita confraria de tafatà blanch dos canas, que costan quatra lliures y tres sous, dich 4 lliures 3 sous.

Més, gornit de flocadura de seda blanca carmesina y groga tres onsas y sed argensos, a reó de 13 sous la onsa, val y costa dos lliures sinch sous y tres dines, dich 2 lliures 5 sous 3.

Més, la osta, o llansa, de dit standrat costa dos reals, dich 4 sous.

Més, una creu tornaiaada al cap de dita llansa dos reals, costa dich 4 sous.

Més per a forrar la benya de dita llansa per tella dos sous, dich 2 sous.

Més, costa de mans del sastra dose sous, dich 12 sous, etc.

Summa tot a bon comta 7 lliures 10 sous 3 dines. (3v).

Standrat Maria Roser:

Vuy a 13 de juny 1596, ab exortatió y dilligència del molt reverent senyor mossèn Pere Joan Pons, prevere y rector y natural del lloch de Alió, y essent jurats l'any present los magnífichs senyors, Antoni Domingo, Joan Pons y Gabriel Casals, tots pagessos y de dit lloch, fonch fet un standrat de domàs carmesí y blanch mostraiaat de dos canas ab flocadura groga carmesina y verda de pes 3 onsas, una de carmesina a 15 sous l'onsa, y les dos a 10 sous 6 dines, y ab 7 sous de mans del pasamaner.

Y lo domàs a 16 sous lo palm dos canas valen 12 lliures 16 sous. Ab 16 sous de mas [sic] de sastra fet en Valls per mestre Fransech en lo carrer del Portal de Llobets, unta lo fron d'en Martorell.

Ab 3 sous de ceda per a cosir-lo l'asta, o llansa, 6 sous.

Una creueta al cap della asta de ferro staqueada 5 sous.

Un pam bocaran vermell 1 sou 16 dines.

Un pam tafatà carmesí 6 sous 5 dines per la beyna.

Tot per la confraria de Nostra Senyora del Roser fundada en dita iglésia.

Pagat de dines comuns de tots los basins per mans del sobre dit Pons, prevere, en dit nom y de tot lo sobre dit.

Fas fe lo sobre dit Pons, rector de dit lloch de Alió, sobre de ma consièntica, y assistint a tots los partit personalment fet de mà pròpria dia y any sobre dit.

Summa tot a bon compta 16 lliures 17 sous 2 dines. (4r).

Tovallola i glésia:

Dit dia, mes y any, ab la matexa exortatió y dilligència del sobre dit Pons, en dit nom, y essent jurats lo sobredits, se feu una tovallola de tafatà carmesí y blanch mostraïat, de llerguària 12 palms, per a portar al coll quant se porta lo Santíssim Sagrament per la profesó y la Vera Creu, a 8 sous la pam. Valen dosa palms 4 lliures 16 sous.

Per la i glésia de Alió y de tot lo sobre dit fas fe jo, sobre dit Pons, prevere, en dit nom assistint alla compra della dita tovallola, paguà per mes mans de dines della i glésia de Alió. Y asò en ma consientia fet de màr pròpria dia y any sobre dits.

4 lliures 16 sous.

Capa i glésia:

Dit dia, mes y any, los sobre dits, en dit nom, feran una capa de brocadello nareniat y blanch, ab lo fres, o sanefa, y capilla de brocadello groch y vermell gornit lo fres y capilla de una trena de or, plata y seda fals. 6 canes pesen 9 onsas, a 8 sous la onsa.

Brocadello nareniat y blanch 4 canes a 4 lliures 10 sous cana.

Brocadello groch y vermell 1 cana a 4 lliures 10 sous.

Mans de sastra, és lo matex qui feu lo standart, 1 lliura 12 sous.

Forages y enforros y cedas per a cosir 2 lliures 12 sous 1 dine.

4 pams tafatanet carmesí per tiretas della casulla y sera 2 sous 8 dines.

Tot per la i glésia del lloch de Alió.

Pagada de (4v) dines comuns de tos los basins della i glésia, accepto del delles ànimes, part, y part caritats dels perticulars de dit lloch, y part de bestrets del dit Pons, en dit nom de curat de dita i glésia, cobrados de ditas caritas feadoras en dita i glésia, sò és, en dit standrat, capa y tovallola 57 lliures 19 sous 11 dines.

Y també feu carit [sic] a dita obra lo il·lustre senyor Julio Cordelles y de Robuster, senyor de dit lloch, essent huidor de comtas della Diputació de Catalunya, per interseció de dit Pere Joan Pons, prevere, y Gabriel Casals, jurat, 20 lliures moneda barcelonesa.

Y de tot lo sobre dit fas fe jo, sobre dit Pons, prevere y rector de dit lloch, pagat tot per mes mans ut supra, fet de ma mia pròpria dia y any sobre dits.

Summa tot a bon compta 36 lliures 6 sous 9 dines.

Panons:

Vuy a 25 de mars 1597, ab exortatió y dilligència del molt reverent senyor mossèn Pere Joan Pons, prevere y curat della i glésia de Alió y natural de dit lloch de Alió, y essent jurats l'any present y sacristans della confraria del Santissim Nom de Jesús fundada en la i glésia de dit lloch, Magí Guasch, Nadal Fàbregas y Pere Plana, tots de Alió, jurats, etc. Bertran de Bregós, Joan Pasquela y Joan Scarrer, sacristans (5r) foren fets dos panons de domàs blanch ab flocadura blanca y vermella ab los cordons dels matexos colos.

Domàs 18 palms de flocadura y cordons de mans 14 sous. Lo pam del domàs a 15 sous. Val 13 lliures 10 sous.

Lo filladís y filet per a la flocadura 2 lliures 5 sous.

Los bordons y traveses 12 sous.

Los capittels, o pons, 2 sous.

Seda per a cosir dits panons 1 sou 8 dines.

Mans de sastra 8 sous.

Una balustra per a posar lo standrat della confraria dita del Santíssim Nom de Jesús 4 sous.

Dos anelles de ferro 3 sous.

La tella della benya dels travases 1 sou 6 dines.

Per fer pintar y platear los capitells, o poms del cap dels bordons, 8 sous, etc.

Summa tot a bon comta 18 lliures 9 sous 2 dines.

Caxa, o, tabal:

Vuy a 5 de juny de 1597, en lo matex modo y forma ut supra, fonch comprada una caxa de guerra, o tabal, en dit lloch de Alió per obs dellas confrarias del Santíssim Nom de Jesús, Nostra Senyora del Roser, festa del Santíssim Sagrament y de Sant Bartomeu, patró de dit lloch, y per a onre de Nostro Senyor y del poble.

Lo qual costà de prima compra 7 lliures, y 1 lliura per la camisa, o bosa, y 12 sous de prot [sic] y drets.

Lo qual vingué de Barcelona dit dia y dia del Santíssim Sagrament.

An pagat particulas 1 lliura 14 sous, y lo demás la iglésia. Y asò és ver.

És tot lo que costà en una suma y a bon compta 8 lliures 16 sous.

Summa tot 8 lliures 16 sous. (5v)

Coladora:

Vuy a 13 de juliol 1597, essent curat lo sobre dit, y jurats, los sobre dits, s-és comprada una coladora de aram, ab lo manet de ferro tou, per a colar la sera en lo parol de pobills, y altra brutícia, per preu de 12 sous, dich dosa sous, Pagats de dines della iglésia, etc.

12 sous.

Tabarnacle Maria:

Vuy a 17 del mes de agost 1597 fonch pintat un tabarnacle de Nostra Senyora del Roser de dit lloch de Alió, essent curat lo sobre dit, y jurats, los sobre dits, per quatra lliures y deu sous, dich 4 lliures 10 sous.

Y, més, se a comprat un pom torneiat per a sobre lo dit tabarnacle donant conclusió alles mensulas. Costà 2 sous.

Més, un sou de portà llo dit dit tabernacla de Nunyes [sic], perque fonch pintat allí per mossèn Joan de Llamor, prevere y curat de Nunyes [sic].

És dit dia, mes y any, etc.

Summa tot 4 lliures 13 sous.

Creu:

Vuy a 7 de desembre 1597, ab exortatió y dilligència del molt reverent senyor mossèn Pere Joan Pons, prevere y rector della iglésia de Alió y natural de dit lloch, y essent jurats (6r) l'any present los magnífichs senyors, Magí Guasch, Nadal Fàbregas y Pere Plana, de dit lloch de Alió, fonch feta una Creu grossa de plata, de pes de plata de nou machs [sic] y una onsa, que són satanta-tres onsas, a reó de deset sous la onsa.

Y més, de mans devuit lliures moneda barcelonesa.

La creu de fusta que és dins y lo hordó val una lliures y costa.

Més, una tovallolla de tafatà carmesí dos pams a 2 sous 6 dines lo pam.

Y més, la flocadura de fil d'or fi val 1 lliura.

Y las mans del pasamaner 6 sous.

És tot a bon compta 81 lliures 16 sous, dich 81 lliures 16 sous.

És tot 81 lliures 16 sous.

Caseta:

Vuy a 21 de febrer 1598, essent curat lo sobre dit Pons, y jurats de Alió, Joan Plana, Toni Belver y Gaspar Plana, l'any present de dit lloch, etc., se comprà en Tarragona una casseta de plata per a bataiar.

La qual pesa, de nou reals y mig de pes, y sis reals de mans, que suma tot 2 lliures 11 sous.

2 lliures 11 sous. (5v)

Casseta:

Vuy a 20 del mes de maig 1598, essent curat della iglésia de Puigallat [sic], lo sobre dit Pons, y jurats, Martí Senromà, Llorens Pinós y Salvador Fortuny, l'any present de dit lloch, se comprà una casseta de plata per a bataiar la qual pesa.

Casulla:

Vuy a 15 de agost 1598, essent curat de dita iglésia de Puigallat [sic], y jurats, los sobre dits, fonch feta una casulla de domàs blanch ab fres vermel y grog, forrada de bocaran per a Nostra Senyora del Roser y altres festivitats de Nostra Senyora.

La qual costà entre tot 18 lliures, dich divuit lliures, entra domàs 17 pams y mig. 18 lliures.

Banchs:

Vuy a 14 de dit 1598, essent curat della iglésia de Alió lo dit Pons, y essent jurats de dit lloch, Joan Plana, Toni Belver y Gaspar Plana, 4 scants en la iglésia de Alió de fusta.

Hun da part de l'altar y dos davant ab lo respaller giradís, a una part y altre. Y foren llevadas las graus delles brandoneras.

Que tot costà entre mans y tot 10 lliures. (6r bis)

Casulla:

Vuy a 14 de febré 1599 fonch feta una casulla en la iglésia de Alió de satçí fals blanch y la sanefa tafatà carmesí forrada bocaran vermell ab flocadura al deredor filladís vermell y vert.

Satí 2 canas 5 pams a 16 reals la cana.

Quatra pams y mig a 8 sous lo pam tafatà carmesí.

Y asò y tot lo demás consta nou lliures tres sous nou dines. La qual ha donada un devot.

9 lliures 3 sous 9 dines.

Creu:

Dit dia fonch feta una creu de blata [sic] per la confraria del Santíssim Nom de Jesús della iglésia de Alió, essent sacristans de dita confraria y procurados, Joan Filloll y Remon Montegut, stranfes y habitants en Alió, y jurats, Joan Sendrós, Mateu Beller y Toni Prats, y essent curat de dita iglésia, lo sobre dit molt reverent mossèn Pere Joan Pons, prevere y natural de dit lloch.

La qual + pesa de pes de plata onsa marchs y quatorse argensos a 17 sous la onsa.

Valls setanta-sinch lliures deu sous nou dines, dich 75 lliures 10 sous 9 dines.

Més, les mans a 2 lliures 10 sous per march valen 27 lliures (6 bis v) 16 sous.

Que tot suma 103 lliures 6 sous 9 dines.

Y més, lo bordó y fusta que està dins la creu 18 sous.

Més la tovallole de dita creu 8 sous.

104 lliures 12 sous 9 dines.

Cobrecalsa:

Dit dia fonch fet un cobre calsa de tafatà carmesí sensillo de tres pams de dit tafatà. Costà dotsa sous, dich 12 sous.

Custòdia:

Vuy a 1 de juny 1600, instant lo dit Pons, y essent jurats l'any present, Toni Domingo, Gabriel Casals y Fransech Plana, fonch feta una Custòdia de plata, resercada y dins deurada, per a tenir reservar lo Santíssim Sagrament per la iglésia de Alió. Pesa 33 onses de pes de blata [sic].

Costà de mans 10 lliures.

Any [sic] de or 1 lliura 10 sous.

Summa tot lo que costà 39 lliures 7 sous.

39 lliures 7 sous.

Sant Bartomeu:

Vuy a 24 de agost 1600, instant lo dit Pons, essent jurats los sobredits, y (7r), sacristans de Sant Bartomeu l'any present, Tomàs Guinovart y Joan Fàbregas, fill de Pau, fadrins tots de Alió, fonch feta una figura de Sant Bartomeu, de fusta de alba, de altària de 2 pamps y un quarsens la peanya, deurat y pintat per 9 lliures 10 sous, dich 9 lliures 10 sous.

Missal:

Dit dia ut supra fou comprat un missal della forma menor en Tarragona per dita iglésia de Alió per 1 lliura 18 sous, dich 1 lliura 18 sous.

Jeshús:

Vuy a 1 de novembre 1600 fonch comprada una figura del Santíssim Nom de Jesús de un pam de alsaria, poch més o manco. Vestit de tafatà carmesí ab trenas de plata falsas y ab camisa de tella gornida de fullatària de mossèn Baltasar Figuarolla, prevere de Valls, per 2 lliures.

Feta cortasia del mes avant per dit Pons, sobre dit, etc.

Dich 2 lliures. (7v).

Ensensers:

Vuy a 6 de janer 1603, instant lo dit Pons, y essent jurats l'any present, Mateu Bellver, Monserrat Guinovart y Toni Plana, foren fets uns ensensers y barqueta per a la iglésia de Alió, de plata.

Y pesa quatre marchs, que és cada march vuit onsas. Y més, pesa sinch onsas y onsa argensos.

Y més, pesa la barqueta y cullareta un march y sinch onsas y sis argensos, a reó de 17 sous la onsa. Valen 40 lliures 15 sous 6 dines.

Y més, costà de mans onsa lliures.

Que és tot, entre mans y plata, y una casoleta de aram per a estar lo foch dinc dels ensensers, que costà 5 sous, és tot, 52 lliures 6 dines.

Palis:

Vuy a 8 de setembre 1605 donà un devot alla iglésia de Alió un pallis domàs blanch aldà, ab lo frontal de setí blanch y caygudas fals, gornit de flocadura y forrat de bocaran y tella.

Costà tot acabat 12 lliures 1 sou 6 dines.

Camís:

Dit dia donà una devota a la iglésia de Alió un camís de cotomina blanca ab l'avit de roans. Tot noy [sic]. Y no és beneit encara. Ja és beneit. (8r).

Sacra:

Dia de Sant Bartomeu de l'any 1600 comprà mossèn Pere Joan Pons, sobre dit, una sacra de cartró, la qual a feta mossèn Joan Lamor, per preu de 2 lliures. Paga de dines de la iglésia.

Cristo:

Vuy a 4 de octubre 1607, ab exortatió y inductió de mossèn Pere Joan Pons, sobre dit, essent jurats, Mateu Belver, Joan Plana y Joan Guasch, jurats l'any present de Alió, fonch comprat per los sobre dits una figura de Cristo crucificat de fusta, de altària de 3 pams, poch més o manco. Ab sa pastera de fusta. Y Nostra Senyora y Sant Joan pintats dins.

En Valls, dels curados de T. Bordó, que l montaren en Saragosa.

Y costà 5 lliures 15 sous.

Capella:

Vuy a 23 de febré 1608, per inductió del sobre dit, y essent jurats l'any present de dit lloch de Alió, Gaspar Plana, Fransech Plana y Monserrat Guinovart, fonch feta una capella dins la iglésia de Alió per a al Sant Crucifici, sobre dit. Entrant en la iglésia a ma dreta en lo lloch on estavan les fons del Sant Baptisme. Y de lli foren mudadas de sota la scala del cor.

Y també feren lo porxet per a la caxa dels morts.

Y costà la dita capella, entre guix y mans, y tot lo gasto 5 lliures. (8v)

Panons y standrach de la pastió [sic]:

Vuy a 30 de maig 1610, essent jurats de Alió l'any present, Antoni Dominguo, Antoni Bellver y Antoni Prat, feren per a la iglésia de Alió un standrach de la Passió, y penons negra ab los impropis y figura de Crhisto.

Costà 4 canes bocaran negra 2 lliures 12 sous.

Seda 5 sous.

Més, vetas y més seda 5 sous.

Per filladís 5 onas y miia [sic] per la flocadura 1 lliura 2 sous.

Y mans del passamaner 26 sous.

Per mans del sastra 14 sous.

Per pintar al pintor 2 lliures 10 sous.

És tot 9 lliures 1 sous.

Cristo:

Vuy a 4 del mes de abril 1613, dia del Dious Sant, instant lo dit Pons, en dit nom, essent jurats, Gaspar Plana, Monserrat Guinovart y Jaume Sendrós, fonch rebuda una figura de Cristo crucificat, de altària 7 pams de xipré tot lo cos y creu.

De mestre Laudis Laudis [sic], habitat [sic] en Valls. Per la exura del qual se li a dat 7 lliures 4 sous. Y més, 16 sous de strenes. Y 6 sous per los 3 claus.

Sens encarnar és tot 8 lliures 6 sous.

De pintar 27 lliures a mossèn Vidal, habitant en Valls.

Y fonch beneit per don Joan de Moncada, arquebisbe. Y consedí 80 dias de perdó per cada veguada que faran oració. 7 lliures.

A 9 de juliol 1614 en Valls feren Visita.

Cobre altar:

Vuy a 1 de abril 1613 fonch fet en la iglésia de Puigalat per Joan Guasch, de dit lloch, un cobre altar per lo altar maior de drap de llí negra. Pintats los impropis de Cristo. Ay 7 canes de drap.

Constà entre tot y tot 3 lliures. (9r).

Reliquiari:

Vuy a 16 de maig 1614 rebí jo, sobre dit mossèn Pere Joan Pons, prevere, de mossèn Antoni Falconer, argenter de Tarragona, un reliquiari de pes de plata 31 onses y 3 argens.

Y tot lo lloch de les relíquies és de fusta.

Costà de mans 7 lliures.

Val entre tot y tot 35 lliures 12 sous.

Per a ma voluntat y lo il·lustríssim y reverendíssim don Joan de Moncada, arquebisbe de Tarragona, y senyor de dit lloch com a infermer de la Seu de Tarragona, me prometé reliquias y després no me'n donà. Y jo me'n he cercadas en altra part, etc.

Fet de mos béns propis del qual faré a ma voluntat, etc.

Sacrari:

Ítem, vuy a 1 de juny 1614 lo dit Pons gorní de dins y fora del sacrari de Alió de tafatà carmesí y altràs adornaments. Val tot 10 lliures.

De mos béns propis y a ma voluntat, etc.

Iglésia:

Ítem, en l'any 1616, a instàntia de mossèn Pere Joan Pons, curat de les iglésias de Alió y Puigalat, essent jurats l'any present, Antoni Joan Pons, Lluís Farrer y Pere Plana, dir de Roials, obran fusta de pi per los sarradors, Miquel Porta, de Bràfim, 7 lliures 14 sous.

De mans la qual fusta donaren particulas de Alió per la iglésia de Alió, sò és, cabirons, pots, quadrons, bigas 4, filetas.

És tota la fusta ara en la casa de la villa.

Los mestres de casa, Pere Porta, alias Gràs, de Bràfim, guanyaren 7 lliures 5 sous, y feren (9v) y alsaren la paret en l'obra nova 4 canes, poch més, o manco.

Tot pagat de dines de la iglésia.

Iglésia:

Ítem, en l'any 1620, essent jurats en l'any present de Alió, Joan Plana, Antoni Prats y Pere Plana, acabaran la paret de la iglésia, y feren una arquada, y cobriren la última arquada, y després les brandoneras, y arimaren lo altar maior a la paret, y obriren lo sacrari per devant, y feren una finestra junta lo rolla.

Per tot y tot gastaren 40 lliures ab dines. Tot pagat de dines de la iglésia, etc.

Caixeta:

Ítem, en lo any 1647, instant mossèn Pau Alonso, essent jurats, Esteva Domingo, Antoni Barriach y Andreu Fabregat, compraren dels jurats de Valls una caixeta pintada de blau ab una costòdia y dos angelets dorats per tenir reservat lo Santíssim Sagrament lo Dijous Sant.

A costat dotse lliures, dic 12 lliures.

Tripertita:

Ítem, en lo dit any, a instàntia de dit mossèn Alonso, y de dits jurats, feren fer per mossèn Vicens Gairís, de Valls, una tripertitat de plata per a tenir los olys, sant crisma y extremunió ab un cristo de plata.

Y a costat tot, entre mans y plata, vint-y-una lliure [sic] y divuit sous, dich 21 lliura 18 sous.

[Pallis]:

Ítem, en lo dit any, a instància de dit mossèn Pau Alonso, essent sagristans de Nostra Senyora del Roser, Esteva Domingo y Antoni (10r) Barriach se a fet un palis de tafatà vermell y blau ab flocadura groga y blava per ornament de l'altar de Nostra Senyora.

Lo qual a costat ab tot, ceda, tafatà y mans quinze lliures y sis sous. Les quals an donat los devots de caritat per una plega se a fet per lo lloch.

15 lliures 6 sous.

Capella:

Ítem, en lo any 1649 per orde de mossèn Pau Alonso, prevere y vicari perpètuu, y de Antoni Joan Pons, Isidro Fabregat y Banet Plana, jurats en dit any de Alió, per mestre Pere Baldrich y mestre Pau Fons, mestres de cassas de Valls, fonch feta la Capella de Sant Sabestà, y la trona, de dines de la iglésia, accepta que los del lloch servien de manobres y los de ma grosa feian la vida als mestres.

Ab tot a costat de dines de la iglésia 40 lliures.

Retaula:

Ítem, a 24 de agost 1652 per orde de mossèn Pau Alonso, prevere y vicari perpètu de Alió, essent jurats en dit any, Rafel Domingo, Antoni Domènech y Jaume Barriach, an fet fer lo altar de Sanmt Sabestjà, Sant Roch y Sant Francisco.

Se a fet en Santa Coloma. Lo ha fet mestre Pere Joan Marian y Hyacinto Masià.

Costà de fer 200 lliures. Se an pagat de caritats dels devots ab una aplega se a fet per lo lloch.

Fonch beneit dit retaula per mi Pau Alonso, prevere, de lisència del senyor vicari general, Jaume Mas". (10v).

[Festa de Sant Isidro a Alió]:

Nota que, per quant, la Santedat de Urbano octau, ab son breu, despedit als 13 de setembre 1642, agués manat llevar totas les festas votivas feian los pobles, donant emperò facultat a dits pobles que, ab lisència de l'ordinari dels dits pobles, poguessin ellegir un sant per patró, y aquell tenir y guardar, que ya mana Sa Santedat tenir y guardar.

Per çò, lo poble de Alió, com sempre aja tingut gran devosió al gloriós Sant Isidro, a demanat ab súplica a l'il·lustre senyor doctor don Barnat Miró, canonge penitensier de Tarragona, vicari general y official, se dignàs consedir-los lisència de ellegir per patró a dit Sant Isidro.

E dit il·lustre senyor, a vistas de la petisió tant justa, los ha consedit dita lisència. Manant al vicari perpètu, qui vuy és y per temps serà, mana en la diada la festa de dit Sant Isidro de precepte, y als del dit poble tenir y observar aquella, com de dita lisència consta en la notaria del Vicariat de Tarragona per Agustí Alamany, notari, als 6 de novembre 1670.

Ita est Paulus Alonso, presbiter et vicarius perpetuus locorum de Alió et Puigpelat, Tarrancone diocesis. (12v)

[Festa de Sant Isidro a Puigpelat]:

Nota que, per quant la Santedat de Urbano octau, ab son breu despedit en Roma als 13 dies del mes de setembre 1642 y lo any vint-y-dos de son pontificat, aja manat llevar totas les festas votivas feian les viles y pobles, y que sols fossen de precepte aquelles que en ses lletres apostòlicas estaven continuades, donant emperò facultat a ditas vilas y pobles que poguessen ellegir un sant o santa per titular, sols no fos dels mencionats en dites lletres apostòlicas, y que aquell tinguessen, guardassen la festa de precepte y com lo sant diumenge.

Per çò, com lo poble de Puigpelat, suffregània de Alió, Camp y Archabisbat de Tarragona, tinga per patrona la Assumpció de Nostra Senyora, usant de la facultat a dit poble concedida y tenint mira a la molta devosió ha tingut, y de present té, dit poble al gloriós Sant Isidro, la festa del qual celebra nostra mare la Iglésia als 15 de maig, an

suplicat a l'il·lustre senyor doctor don Barnat Miró, canonge penitensier de Tarragona, vicari general y official, etc., se dignàs consedir-los lisència de elegir per titular a dit Sant Isidro.

E dit il·lustre senyor, a vistas de la petisió tant justa, los ha consedit dita lisència. Manant al vicari pepètuu, qui vuy és y per temps serà, mane en sa diada de precepta la festa de Sant Isidro, y als de dit poble en guardar aquella, com tot és de veure més llargament en la notaria del Vicariat de Tarragona per Austí Alamany, a 20 de abril 1671.

Ita est, Paulus Alonso, vicario perpetuo de Alio y Puigpelat. (13r).

[Capa de diffunts]:

Nota que en lo any 1677, essent vicari pepètuu de Alió, y essent jurats en dit any, Francesc Plana, Isidre Fabregat y Antoni Joan Sendrós, de la iglésia feren la capa de diffunts.

A costat 14 lliures 14 sous 3 dines.

La qual he [sic] feta fer en Tarragona lo il·lustre senyor Ramon Moller, infermer de Tarragona i senyor de Alió, ab orde de mi, Pau Alonso, prevere y vicari pepètuu, y dels jurats.

14 lliures 14 sous 3 dines.

[Missa nova]:

Nota que als 27 de desembre 1677 en la iglésia de Alió cantà missa nova fra Pere Barriach, lector en filosofia, religiós de Sant Francisco de Paula de Valls. Fill de Jaume Barriach, pagès, y de Magdalena, sa muller, tots de Alió.

Predicà lo reverent senyor Pau Alonos, prevere y vicari pepètuu de Alió.

[Scala de morts]:

Nota que en lo any 1677 los sobre dits Alonso y jurats an fet fer una scala de morts.

A costat 4 lliures.

Nota per Puigpelat:

Ítem, nota que, als vint-y-hu de abril de l'any del Senyor de mil sis-sens satanta-y-vuit, passada mitja nit, se mogué una gran tempestat de trons y llamps, y fou Déu servit que, lo llamp farí a la iglésia de Puigpalat, suffregània de Alió.

Entrà per la paret de darrera de l'altar major y farí a la [...] de l'altar major, cremà lo dossier de dit altar, cremà les stovalles de l'altar major y lo pallís, enderroca y desclavà les grades de dit altar.

Obrí lo secrari y no cremà cosa de dintre, tragué la reserva de plata de dins de dit secrari, sens rompre-lo ni obrir-la. Y se trobà dita reserva de desobre lo altar major. La custòdia (13v) la trobà en dit secrari estant jeguda la maytat de dins de dit secrari y la maytat de defora. Y no la obrí ni rompé. Se trobaren les formes consagrades de dins de dita custòdia y reserva del mateix modo estaven antes.

Jo, Pau Alonso, prevere y rector, eo, vicari perpètu de Alió y Puigpelat, Camp y Archabisbat de Tarragona, acudí a la iglésia ab lo sentiment se pot pensar de veurer la iglésia del modo la trobí.

Fiu ensendrer dos atxas y, ensesa, s ab lo sobrapallís y estola acudí al secrari y prenguí la custòdia y reserva. Y possat sobre lo altar de Nostra Senyora del Roser maní netegar lo altar. Y net, tot mudat stovalles y palís, torní la custòdia y reserva al sacrari.

Y diguí missa. Acudí tot lo poble y donarem gràsies a Déu Nostre Senyor de no ser estat més y de no aver rebut ninguna lesió lo sacrari.

Fas esta nota per se notori a tots.

Ítem, dit die lo llamp farí a casa de Joan Callull, pagès de dit lloch, y entrà a la cambra cuant dormia dit Joan Callull, sa muller y un xich fill seu de alguns sis mesos.

Rompé dit llamp tots los pilàs del llit, trosejà les bancadas y rompé la marfega.

Y dit Callull, muller y fill no prengueren ningun dany.

Aprés, passà dit llamp a la cambra a ont dormia Tecla Callull, viuda, ab Francsica Callull, donsella, llur filla, y Joseph Figarola, llur net de alguns vuit anys.

Y sols, la dita Callull y filla se'ls ha conegut algun dolor. Y no moriren.

Que tot és estat un gran miracle de Déu per altres casos passar un llamp y no feu dany, etc.

Ita est, Paulus Alonso, rector de Alió. (14r).

Casulla:

Nota que la casulla de tafatà morat guarnida ab galó negre la ha donada lo senyor infermer Moller en lo any 1680.

Casulla:

Nota que la casulla bona de llama blanca y encarnada ha donat lo senyor infermer Moller en lo any 1683.

Sant Domingo:

Nota que lo mes de janer 1685, ab orde de mi, Pau Alonso, rector, y dels jurats de dit lloch, qui [són] Francesc Antoni Papiol, Ramon Bellver, March Jofre, manar ferem fer la pastereta de Nostra Senyora del Rosser, Sant Domingo ab sa pastera.

Costà 20 lliures proseides de caritat dels devots.

Se ha beneïda la figura de Sant Domingo, de comissió del senyor bisbe Mora, vicari general y official de Tarragona, per mi, Pau Alonso, prevere y rector de Alió, als 28 de febrer 1685.

Ab molta festa que ha fet lo poble en actió de gràsia per aver guardat Déu de febres lo lloch de Alió ab interseió de Sant Domingo.

Y agué solenne offici y sermó. Prediqué jo, Pau Alonso.

Dit sant y pestereta ha esta fabricat per mestre Joan Oliver, scultor de Valls". (14v)

2. Relació de les millors fetes per Mn. Pere Joan Pons i Mn. Pau Alonso a l'església parroquial de Sant Bartomeu d'Alió i a l'església sufragània de l'Assumpció de Puigpelat (1595-1647).

AHAT-Alió. Llevador de la renda del benefici de Nostra Senyora (1611-1685), 40v-41r. C. 1, núm. 17.

Ornaments:

Memorial dels ornaments y cosas fetas en les iglésias de Alió y Puigalat [sic] regint la cura de aqueles [sic] mossèn Pere Joan Pons, natural de Alió, y en son temps.

Ad laudem et gloriam Sanctissimi Sacramenti altari.

Primo, un talam de tallilla: 7 lliures 9 sous 7 dines.

Ítem, una figura de Jesús: 1 lliura 1 sou 10 dines.

Ítem, una figura de Nostra Senyora del Roser de cartró: 3 lliures 18 sous.

Ítem, una Vere Creu de plata daurada: 37 lliures 14 sous.

Ítem, un standrach del Santíssim Nom de Jesús: 7 lliures 10 sous 3 dines.

Ítem, lo standrach del Roser de domàs: 16 lliures 17 sous 2 dines.

Ítem, una tovallola de seda blanca y vermella: 4 lliures 16 sous.

Ítem, una capa de brocadello blanch y grog: 36 lliures 6 sous 9 dines.

Ítem, uns panons de domàs blanch de la confraria del Santíssim Nom de Jesús: 18 lliures 9 sous 2 dines.

Ítem, una caixa de guerra per les confraries y festas del Corpus y Sant Bartomeu: 8 lliures 16 sous.

Ítem, una caldereta de aram per sperges: 12 sous.

Ítem, per pintar lo tabernacle del Roser: 4 lliures 13 sous.

Ítem, una creu de plata per la confraria del Rosé: 81 lliures 16 sous.

Ítem, una caseta de plata per a bataiar [sic]²⁴: 2 lliures 11 sous.

Ítem, altre caseta de plata per a Puigalat [sic]²⁵: 2 lliures 10 sous.

Ítem, a Puigalat [sic] una casulla de domàs blanch: 18 lliures.

Ítem, un cobre calsa tafatà carmesí doble: 18 sous.

Ítem, un retaula del Roser en Puigalat: 22 lliures.

Ítem, un tabernacle del Roser de Puigalat: 4 lliures 10 sous.

Ítem, una figura de Santa Magdalena: 7 lliures.

Ítem, uns candeleros de llautó en Puigalat: 1 lliura.

Ítem, en la iglésia de Alió uns banchs de fusta: 10 lliures.

Ítem, una casulla de satí fals blanca en Alió: 9 lliures 3 sous 9 dines.

²⁴ Batejar.

²⁵ El nom d'aquest poble sempre apareix amb aquesta grafia. Cal llegir Puigpelat.

Ítem, una creu de la confraria del Santíssim Nom de Jesús de plata blanca: 104 lliures 12 sous 9 dines.

Ítem, un cobre calsa tafatà vermell sensillo: 12 sous.

Ítem, una custòdia per a portar lo Santíssim Sagrament als malalts de plata: 39 lliures 7 sous.

Ítem, una figura de Sant Bartomeu: 4 lliures 10 sous.

Ítem, un missal de forma menor: 1 lliura 18 sous.

Ítem, una figura del Santíssim Nom de Jesús: 2 lliures.

Ítem, uns ensensers de plata y barquilla: 52 lliures 6 dines.

Ítem, un palis de domàs blau: 12 lliures 1 sou 6 dines.

Ítem, un camís de cotomina nou: 2 lliures.

Ítem, una sacra: 2 lliures.

Ítem, un porta pau de bronso deurat: 2 lliures.

Ítem, una figura de Cristo crificat petit: 5 lliures 15 sous.

Ítem, una capella al Cristo, petit o xich: 5 lliures.

Ítem, panons y standrat de la Passió: 9 lliures 1 sou.

Ítem, un palís de guadamasil per al Cristo: 2 lliures.

Ítem, en la iglésia de Puigalat un cobre altar per Lo altar maior de drap de llí: 3 lliures.

Ítem, Alió una figura de Cristo de 7 pamps: 8 lliures 6 sous.

Ítem, una llàntia d'en Magí Guach [sic]²⁶ de Alió, la qual se-s obligat en il·luminar-la de sos béns per a sempre. La qual està al costat de l'altar major de dita iglésia en la Part de Sant Cristòfol. Verum.

Ítem, altra llàntia de Joan Rafell Pons de Alió, la qual crema devantlo Sant Crucifici per la il·luminació de la qual dexaren de censal: 1 lliura.

Ítem, alegex allí sepultura per el y per los seus.

Ítem, lo dit Raphael Joan Pons dexà per fer altra capella al Cristo en la iglésia de Alió, y sapultura per si y per cos seu en dita capella: 40 lliures.

Ítem, altra llàntia del Santíssim Nom de Jesús en dita iglésia y de dita confraria. La qual està devant del cor, en lo enfronch de la del Santíssim Sagrament.

Ítem, en la iglésia de Puigalat una llàntia devant del'altar del Roser, axí a costat. La qual s-és obligat a il·luminar Joan Armengol, alias lo pubill, de Puigalat.

Ítem, en la iglésia de Puigalat una figura de Cristo cruficat de 3 pamps, sens pintar: 3 lliures.

Y de pintar a mossèn Nadal, habitant en Valls: 2 lliures 8 sous.

Ítem, un reliquiari de plata de pes de 31 onses y 3 argensos. Val entre tot, entre mans:²⁷ 35 lliures 12 sous.

²⁶ Guasch.

²⁷ Text ratllat.

Ítem, de pintar la figura de Cristo, de 7 pams de Alió, al pintor mossèn Vidal 7 lliures. Y beneit per don Joan de Moncada, Arquebisbe. Y consedí 80 dies de perdó per cada vegada que faran oració: 7 lliures.

Ítem, per lo adorno del sacrari, dins y fora de tafatà carmesí y lo demés: 10 lliures.

Ítem, per 2 figuras de brodador, sò és, Sant Bartomeu: 2 lliuras 10 sous.

Y Sant Pere, totas dos.

Ítem, un parador per los 7 ciris del Roser: 6 sous.

Ítem, 2 capetas per la custòdia del Santíssim: 10 lliures.

Sagrament de Alió y Puigalat de tafatà carmesí y tallilla, gornidas de or y plata.

Ítem, altra capeta per la custòdia del Santíssim: 5 lliures.

Sagrament de Alió tafatà vert gornida.

Ítem, a la iglésia de Puigalat dos panols de domàs blanch per la confraria del Roser. Costà: [...].

Ítem, una Creu de plata per la iglésia de Puigalat.

Entre tot tot: [...].

[Mossèn Pau Alonso, vicari perpetu d'Alió i Puigpelat]

Ítem, en Alió un triperita de plata: 21 lliures 18 sous.

Ítem, per lo altar de Nostra Senyora del Roser de Alió: 15 lliures 6 sous.

Un palis de tafatà vermel y blau, ab flocadura blava y groga. Costà.

Ítem, una caseta de plata per batejar a Puigpalat. Costà 4 lliures.

Ítem, una caixeta per tenir reservat lo Santíssim: 12 lliures.

Sagrament en Alió, tenuta de blau, ab una custòdia ab dos angelets. (41r).

3. Anotacions sobre la presència de bandolers a l'església de Sant Bartomeu d'Alió.

AHAT-Alió. Llevador de la renda del benefici de Nostra Senyora (1611-1685), 63r. C. 1, núm. 17.

Bandoles. Nota:

Vuy a 3 de fabré, dia de Sant Blay, de 1616, a 10 oras de matí, en la iglésia de Alió succeí a mossèn Pere Joan Pons, curat de la dita iglésia y natural de Alió, que al punt que sumia lo cos y sanch pretiosim de Cristo, entraren en la dita iglésia, Antoni Palmerolla, natural de Servera, cap de cudrilla bandoler, al banch més prop de l'altar, y Pere Tarés, de Cabra natural, alias la Seba, se agenollà en lo brancal de la porta de la iglésia.

No coneixent-los acabà la missa.

Y posada la casulla sobra lo altar, anà al mig de la iglésia a ffer la benedictió de pa y altres cosas de Sant Blay.

Y feta la benedictió tornà a l'altar y dexà lo manible y estolla.

Y vent que los dits no-s movian al tara, y entenent que eran bandoles, y que venien per a fer-li day²⁸, digué a una dona que sabés quina gent era aquella y que-n donassen reó al poble.

Y restà en lo camís y singulo.

Y prengué lo calse y entranse-n en lo sacrari que és tras lo altar.

Y ésser allí vingué lo dit Palmarolla y digué que isqués de allí que l'avian menester.

Y ell digué que no volia axir.

Y en continent digué que axís sinó que-l mataria allí matex.

Y li encarà lo padreyal²⁹, il prengué per lo bras, y no-l pogué traure de allí.

A les ores cridà a Toni Corp, que és natural de Alió, y los dos lo prengueren per los brasos.

Emperò sagon lo tragueren, vist les dones lo que son pastor y pare spiritual patia, algunas de ellas se agafaren com unas lleonas sens niguna tamor a mosadas.

Y vist axò lo dit Palmarolla ab una porrada ab lo canó de padreyal rompe lo cap a una donsellà, que la sanch li reiava³⁰ per la cara.

Y a dit Pons també li traguera sanch de la mà esquerra.

Tot dins la iglésia.

Traguere-lo fora del cementiri.

No volent-se despullar ab una dagua lo dit Toni Corp tallà camís, amit, sobrapallís y finell del cap fins als peus. Y trets los brasos llensaren les vestidures seserdotals en terra.

Il lligaren i-l se n'aportaren

Il tingueren 14 dies.

Il rescataren amb 400 lliures. Les prengueren al monestir de Sant Francisco de Paula de Valls. Eran 10. Lo pubill Canella, de Pasanant; Garí, del Pont dr-Ermentera; T. Porta de Belltal; T. Spuyat de Llorach³¹; T. Monserrat de Picamoxons, dit barba llista; T. de Guisona, alias lo rabadà, y un stranger, alias barrina, y lo raguaxo de Palmerolla.

Y nigin home del poble feu nigin adiutori ni resistència. Y eran sos amichs. Y axí no-y avia por en les dones se conegué.

La iglésia restà polluta³² y fonch beneïda per lo doctor Torner, que-s y mandato de don Joan de Moncada, Arquebisbe. (63r).

²⁸ Dany.

²⁹ Pedrenyal. Arma de foc curta que es disparava amb pedrenyera —pedra foguera.

³⁰ Rajava.

³¹ El nom de la població està ratllat.

³² Pol-luida. Quan un temple es contaminava per l'efusió de sang calia benir-lo de nou per tal d'habilitar-lo per al culte.

4. Consell de la vila d'Alió per determinar la construcció d'una nova capella a l'església parroquial de Sant Bartomeu dedicada a Crist crucificat.

AHAT-Alió. Man. Not. (1612-1622), 87v-88r. C. 7 núm. 26.

Consell iglesia:

Vuy a 18 de janer 1616.

A instàntia dels màgnífichs, Antoni Joan Pons y Lluís Farrer y Pere Plana, jurats l'any present, per manament de l'honorable, Bartomeu Monserrat, llochtinent de balle per lo il·lustríssim y reverendíssim senyor don Joan de Moncada, senyor de dit lloch, fonch congregat consel general en lo cementiri de la iglésia de Alió per a fi y effecte de angrandir y adobar la iglésia y fer una capella per al Sant Crusifici.

Primo, Bartomeu Monserrat, llochtinent.

Antoni Joan Pons, jurats.

Lluís Farrer, " "

Pere Plana, " "

Antoni Dominguo, Jaume Sendrós, Llorens Prats, Monserat Guinovart, Pere Jofré, Toni Bellver, Pere Corp, maio, y Pere Corp, menor, Bernat Domènech, Fransech Plana, Toni Prats, Joan Prats, Joan Guasch, Gaspar Plana, Pere Joan Pons, Magí Guasch, Toni Dominguo, Geronim Rius, Lluch Plana Bariach, Pau Fàbregas, Joan Guasch, lo vell, tots particulas de Alió.

Als fonch proposat per lo dit Pons, jurat en cap, que attès y considerat, estam así congregats digan son parer. Y verum preses les veus per dit Pons en dit nom y tots digueren que (87v) allargue la iglésia tot lo que-s pugua fer attès que ja no caben en la iglésia y que-s fassa la capella del Sant Crusifici y que-s adobe tot lo que se a de adobar en la iglésia, que casa nostra és. Y a nosaltres tota la edificació y conservació de aquella y que la iglésia pague les mans dels mestres y lo que se aurà de comprar, pus que y ha dines.

Y fonch donat per dit consell plen poder y facultat y autoritat y jurisdicció llarguament del modo millor que poden y deuen als dits 3 jurats, en dit nom.

Y se sotmetten a els en obeir-los en paraules y penes a els ben vistes per dit effecte com parer de repúblique als quals deuen reverència y obediència. Y no agen de demanar assitència del balle per la execució de ditas feinas". (88r).